

St. K.

Wiadomość o udziale Polski w IV Soborze Laterańskim

Przegląd Historyczny 3/1, 139-142

1906

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

Wiadomość

o udziale Polski w IV Soborze Lateraneńskim.

Do ważnych a najnowszych odkryć w dziedzinie historii średnio-wiecznej, należy znaleziony w bibliotece kantonowej w Zurichu spis biskupów, którzy brali udział w IV Soborze Lateraneńskim w r. 1215. Szczęśliwego tego odkrycia dokonał p. Achilles Luchaire¹⁾. Ponieważ owa lista jest również cennym przyczynkiem źródłowym do dziejów polskich, jak i europejskiego wschodu, przeto podaję ją poniżej w całości, ażeby w ten sposób zastąpić mało dostępną i mało u nas znaną publikację Instytutu francuskiego.

Tekst dokumentu brzmi:

Nomina cardinalium, patriarcharum, archiepiscoporum, episcoporum²⁾, qui interfuerunt universali concilio Innocentii pape.

I. Innocentius catolice ecclesie episcopus. Tusculanus, Palestrinus, Hostiensis, Portuensis, Albanensis, episcopi. Cintius item Sancti Laurentii in Lucina, Cintius item Sanctorum Johannis et Pauli, Leo item Sancte Crucis et Jherusalem, Petrus item Sancte Pudentianè, Guala item Sancti Martini, Johannes item Sancte Praxedes, presbiteri. Stephanus basilice XII apostolorum, Robertus Sancti Stephani in Celio Monte, Guido Sancti Nicolai in carcere Tulliano, Octavianus Sanctorum Sergii et Bachi, Gregorius Sancti Theodori, Johannes Sanctorum Cosme et Damiani, Petrus Sancte Marie in Aquiro, Berterannus Sancti Gregorii³⁾ (sic) in Velum.

II. A. u. R. Tiburtinus, Anagninus, Signinus, Ferentinus, Verulanus, Teracensis, Fundanus, Sutrinus, Nepesinus, Civitatiscastellanus, Ortanus, Narniensis, Ameliensis, Balneoregensis, Urbevetanus, Tudertinus, Perusinus, Ciusinus, Castellanus, Aretinus, Fesulanus, Florentinus, Castrensis,

¹⁾ Achille Luchaire: Un document retrouvé. (Journal des savants, publié sous les auspices de l'Institut de France. 1905. Octobre, p. 557—568).

²⁾ Słowo „abbatum“ wymazano.

³⁾ Zamiast: Georgii.

Susanus, Vulturnus, Pistoriensis, Lucensis, Lunensis, Ferrariensis, Placentinus electus, Papiensis, Aniciensis, Ovetensis, Burgensis, Legionensis, Marsicanus, Valvensis, Pennensis, Theatinus, Troianus, Melfiensis, Rapolanus, Ravellensis, Bissianus, *De Livonia, De Hestia.*

III. Patriarcha Constantinopolitanus. Archiepiscopus Aradiensis, idem Archiepiscopus Thessalonicensis. Archiepiscopus Patracensis, Mottonensis, Coronensis, Amiclensis. Archiepiscopus Neopatrensis. Archiepiscopus Corinthiensis, Argolicensis episcopus. Archiepiscopus Thebanus, Castoriensis episcopus. Archiepiscopus Methelinus. Archiepiscopus Atheniensis, Abelonensis, Nigripontensis. De provincia Larissensi Cardicensis episcopus, Antheradensis episcopus, vicarius patriarche Antiocensis. Patriarcha seu primas Marronitarum. Patriarcha Jerosolymitanus. Archiepiscopus Tirenensis, Sebastensis episcopus, Bethelimitanus episcopus.

IV. Archiepiscopus Salzburgensis, Gurcensis, Brixensis, Pactaviensis electus. Archiepiscopus Maguntinus, Curiensis, Constantiensis, Pragensis, Herbipolensis, Ulmocensis, Babenbergensis, Leodiensis, Mindensis, Lubicensis, Huerinensis. Archiepiscopus Treverensis, Viridunensis. Episcopus quondam Tullensis. Archiepiscopus Magdeburgensis, Havelburgensis, Brandenburgensis, De Datia episcopus.

V. Archiepiscopus Lugdunensis, Lingonensis, Matisconensis. Archiepiscopus Senonensis, Carnotensis, Aurelianensis, Autissiodorensis, Trecentensis. Archiepiscopus Remensis, Belvacensis, Cameracensis, Atrebatensis, Tornacensis, Morinensis, Ambianensis, Laudunensis. Archiepiscopus Rotomagensis, Baiocensis, Lexoviensis, Ebroyensis, Sagiensis. Archiepiscopus Turonensis, Nannetensis, Briocensis, Trecorensis, Leonensis. Archiepiscopus Bituricensis, Claromontensis, Lemovicensis, Caturcensis, Rutenensis, Albiensis. Archiepiscopus Burdegalensis, Pictaviensis, Petragoricensis, Agennensis. Archiepiscopus Auxitanus, Baionensis, Aquensis, Basatensis, Lascurtensis, Ellorens, Coseranus.

VI. Archiepiscopus Cantuariensis, Roffensis, Elicensis electus, Lincolnensis, Conventrens, Exoniensis, Cicestrens, Norwincensis electus, Landavensis, Menevensis. Archiepiscopus Eboracensis, Episcopus Sancti Andree, Glasguensis, Moraviensis, Catinensis.

VII. Archiepiscopus Armachanensis, Midensis, Ratbotanus, Cluvonensis, Dunensis. Archiepiscopus Dublinensis, Dariensis, Fernensis. Archiepiscopus Cassellensis, Rossensis, Limeriacensis, Waltefordensis, Imliacensis. Archiepiscopus Tuemensis, Enachadensis, Achiadensis, Aladensis.

VIII. Archiepiscopus Toletanus, Concennensis, Segobiensis, Oxomensis, Secobriensis. Archiepiscopus Compostellanus, Salamantinus, Egitanensis, Ulixbonensis, Civitatensis, Abulensis. Archiepiscopus Tarracensis, Gerundensis, Barchinonensis, Vicensis, Urgellensis, Calaguritanus. Archiepiscopus Bracaricensis, Astoricensis, Mindoniensis, Auriensis, Colimbriensis, Portugalensis.

IX. Archiepiscopus Narbonensis, Bitterrens, Agathensis, Lodovensis, Magalonensis, Nemausensis, Carcassensis, Tolosanus, Elnensis. Archiepiscopus Ebredunensis, Niciensis, Antipolitanus, Vinciensis. Archiepiscopus Aquensis, Forojuliensis, Vapicensis, Cestericensis, Archiepiscopus Arelatensis, Masseliensis, Tricastinus, Aurasicensis, Avinionensis, Carpentatensis. Bisantinus archiepiscopus, Basiliensis electus, Lausanensis, Bellicensis. Archiepiscopus Tarantasiensis, Augustensis, Sedunensis, Valentinus, Maurianensis, Diensis, Vivariensis.

X. *Gnesnensis archiepiscopus, Cracoviensis, Yratislaviensis, Cujaviensis, Lupusensis.*

XI. Archiepiscopus Strigoniensis, Agriensis, Geuriensis, Wespermiensis, Waticensis. Archiepiscopus Colossensis, Waradiensis, Cenadiensis. Archiepiscopus Spalatensis, Pharanus, Nonensis.

XII. Archiepiscopus Turritanus, Sorranus, Castrensis, Ottanensis, Empuriensis, Gisarcensis, Suellensis episcopus. Archiepiscopus Arborensis, Terralbensis, Sancte Juste.

XIII. Patriarcha Aquilegensis, Tridentinus, Mantuanus, Veronensis, Tervisinus, Paduanus, Tergestinus electus, Cenetensis, Petenensis, Polensis. Patriarcha Gradensis, Castellanus, Caprulanus, Clugiensis, Mediolanus electus, Vigintimiliensis, Terdonensis, Estensis, Taurinensis, Iporiensis, Pergamensis, Brixiensis, Vercellensis, Novariensis, Aquensis. Archiepiscopus Januensis, Bobiensis, Maranensis, Albiganensis electus. Archiepiscopus Ravennatensis, Parmensis, Regensis, Bononiensis, Imolensis, Livienis, Popliensis, Cesenatensis. Archiepiscopus Pisanus, Massanus, Aleriensis. Archiepiscopus Beneventanus, Lucerinus, Dragonariensis, Florentinus, Tortibulensis, Montiscorbini, Montismarani, Frequentinus, Sanctagathanus, Civitatensis, Termulanus, Larinensis, Guardienseis, Alifanus, Telesinus, Vicanus, Arianus. Archiepiscopus Salernitanus, Caputaquensis, Sarnensis, Policastrensis, Nuscanus, Neapolitanus electus, Aversanus, Nolanus, Puteolanus, Teanensis, Suessanus, Calvensis, Calinensis, Caiciensis, Aquinensis, Venafranus, Iserniensis, Botentinus, Melfitensis, Cupersanensis, Pollinianensis, Rubensis, Vitecensis, Cannensis, Minervienseis, Catarensis, Juveniacensis. Sypontinus electus. Archiepiscopus Tranensis. Archiepiscopus Acherontinus, Venusinus, Tricaricensis, Anglonensis, Gravinensis. Archiepiscopus Tarentinus, Mutillensis, Austunensis. Archiepiscopus Idrontinus, Castrensis, Leucadensis, Calipolitanus, Liciensis, Molopolitanus. Archiepiscopus Surrentinus, Stabiensis. Archiepiscopus Almafitanus, Minorensis, Litternensis. Archiepiscopus Consanus, Bisacienseis, Laquedemonensis, Satrianus, Miranensis. Archiepiscopus Cusentinus. Archiepiscopus Reginensis, Squillacensis, Neocastrensis, Catacensis, Geratensis, Cassanensis. Archiepiscopus Sancte Severine, Electus Insule.

XIV. Archiepiscopus Messanensis, Cathaniensis, Gerentinus, [Um]-briacitensis. Panormitanus archiepiscopus, Cephaludensis, Syracusanus, Cenocastrensis, Strogonensis, Mazariensis, Pactensis. Nycosienseis archiepiscopus. Nicastrensis, Sancti Leonis, Agrigentinus. Archiepiscopus Montis Regalis. Famagustanus.

Taki jest tekst w całości tego ważnego i doniosłego spisu. Stwierdza on udział polskich biskupów na Soborze, o czym dotychczas nie mieliśmy żadnej pozytywnej wiadomości. Z polskich biskupów brali zatem udział: Henryk Kietlicz, arcybiskup gnieźnieński, mistrz Wincenty (Kadłubek), biskup krakowski, Wawrzyniec, biskup wrocławski, Barto, biskup kujawski¹⁾ i Wawrzyniec, biskup lubuski. Brak zatem z biskupów ściśle polskich, należących do związku metropolitalnego gnieźnieńskiego, tylko dwu: mistrza Pawła, biskupa poznańskiego, zwolennika reformy kościelnej, i Getki, biskupa płockiego, przeciwnika mistrza Wincentego przy elekcji w Krakowie, kandydata partyi konserwatywnej. Znaczący jest także

¹⁾ Arch. kom. hist. t. IV. p. 134, 135, cenne uwagi prof. B. Ulanowskiego.

brak w spisie Chrystyana pruskiego. Zato spotykamy liczny zastęp biskupów niemieckich, wśród których są biskupi: praski i ołomuniecki, oraz arcybiskup magdeburski z sufraganami, biskupami hawelberskim i brandenburskim. Z prowincyi hambursko-bremeńskiej są dwaj ważni, t. j.: lubecki i szweryński. Biskupi węgierscy zjawiają się w okazałej liczbie jedenastu. Ale największy interes budzą dwaj biskupi, którzy dla charakteru swego misyjnego liczą się do biskupstw, bezpośrednio papieżu podległych. Są to biskupi: de Livonia, t. j. z późniejszej Rygi, biskup Albert v. Buxhoevden, i—de Hestia, t. j. z późniejszego Dorpatu, biskup Teodoryk.

Zwracamy uwagę naszych historyków na powyższą listę i na udział polskich biskupów w IV Soborze Laterańskim. Fakt ten ma nie tylko znaczenie dla historii Kościoła, ale i dla szeregu kwestyj politycznej natury. Dwie właśnie sprawy zajmowały wówczas uwagę książąt polskich, t. j.: sprawa halicka i pruska;—co do pierwszej, to spotkali się nasi biskupi, a przedewszystkiem bezpośrednio zainteresowany Wincenty, z biskupami węgierskimi, między którymi nie brakło i koronatora młodego Kolomana.

Co się tyczy drugiej sprawy, pruskiej, wielce znaczącym jest udział owych biskupów: *de Livonia*, i *de Hestia*, oraz udział Węgrów, którzy od kilku lat gościli u siebie zakon rycerzy niemieckich N. P. Maryi; na rozwój polityki polskiej zarówno na Rusi, jak i w Prusiech, miało to zetknięcie się episkopatu polskiego z pomienionymi biskupami wpływ prawdopodobnie znaczny. Nie wątpię, że sprawę tę właśnie, na podstawie listy powyższej, historycy nasi wyświecą.

ST. K.